

Kevin Andrews op de Akrokorinth

Kevin Andrews

'If any readers have tales to tell, please contact me. He was a fascinating man and deserves to have his life recorded', las ik twee jaar geleden op de website van Roger Jinkinson, schrijver van *Tales from a Greek Island*. De fascinerende man in kwestie was Kevin Andrews, 20e-eeuwse filheleen en schrijver van een aantal boeken over Griekenland.

Frederiek Lommen Foto: Jack Birns/Time & Life Pictures/Getty Images

Via de website vernam ik ook dat Andrews op 65-jarige leeftijd onder verdachte omstandigheden aan zijn einde was gekomen. Hij verdronk op 1 september 1989 tijdens het zwemmen bij het eiland Kýthira. Jinkinson was voornemens een biografie over Andrews te schrijven en probeerde klaarblijkelijk via zijn website meer informatie over de schrijver te verzamelen. Dit gegeven wekte mijn nieuwsgierigheid en ik besloot Andrews' boeken te gaan lezen.

Van classicisme naar Byzantinisme

De Amerikaan Kevin Andrews kwam in 1947 voor het eerst naar Griekenland. Hij was destijds 23 jaar, had net zijn studie aan Harvard afgerond en met het schrijven van een essay een beurs gewonnen om een jaar in Athene klassieke archeologie te studeren. Niet zo'n grote prestatie, zoals hij zelf in het voorwoord van zijn meest bekende boek *The Flight of Ikaros* zegt, want hij bleek de enige gegadigde voor deze beurs.

Terwijl alle andere studenten van de American School of Classical Studies zich daadwerkelijk interesseerden voor de klassieke archeologie, richtte Andrews zich op middeleeuwse kastelen. Hij reisde daarvoor met name naar de Peloponnesos, meestal alleen, en meestal te voet, en bestudeerde daar de kastelen en forten uit de Byzantijnse tijd. Na een jaar kreeg hij het aanbod zijn studietijd met een *fullbright scholarship* te verlengen, zodat hij uiteindelijk iets langer dan 4 jaar bleef om zich met archeologische en historische aspecten van de middeleeuwse kastelen bezig te houden. Dit onderzoek mondde niet alleen uit in de academische studie *Castles of the Morea* (in 1953 gepubliceerd en 2 jaar geleden in herdruk verschenen), maar ook in het boek *The Flight of Ikaros. A Journey into Greece*. In dit boek doet hij verslag van zijn ervaringen tijdens zijn verblijf in Athene en zijn reizen naar de gebergtes van de Peloponnesos en het vasteland. Patrick Leigh Fermor noemde dit boek ooit 'het meest briljante en indringende boek over de bittere en vaak tragische aspecten van het Griekse plattelandsleven'.

Het toerisme in Griekenland stond in die tijd nog in de kinderschoenen, en de weinige buitenlanders die er waren, bekommerden zich amper om de Byzantijnse overblijfselen. Andrews trok tijdens zijn uitstapjes dan ook veel aandacht van de plaatselijke bevolking. Daarnaast was het ook nog eens de periode van de burgeroorlog, en het jaar 1947 kan worden gezien als het hoogtepunt van de crisis. In de meeste dorpen werd Andrews erg argwanend bekeken en een aantal keren zelfs voor een spion aangezien. 'Waarom zwerf je anders in je eentje door de bergen, fotografeer je en maak je aantekeningen, en probeer je contacten te leggen met de plaatselijke bevolking?', zo legde één van de herders hem uit. Toch was de argwaan meestal snel weg en werd hij uiteindelijk overal gastvrij onthaald. Klaarblijkelijk lukte het hem daarbij in het conflict neutraal te blijven, want hij raakte bevriend met mensen uit beide kampen van de burgeroorlog. Zelf schreef hij in de inleiding van *Castles of the Morea* over die

gastvrijheid: 'Tijdens een burgeroorlog, en in een tijd dat er nauwelijks sprake was van communicatiemiddelen en accommodatie, kon je je slechts overgeven aan de zorgen van de mensen in het land, die maar één woord kennen voor vreemdeling en gast en wier gastvrijheid, gulheid en vertrouwen een belangrijker les vormden dan te vinden is in geschiedenis en monumenten.'

Definitieve keuze voor Griekenland

Na deze avontuurlijke jaren keerde Andrews voor korte tijd terug naar de Verenigde Staten, waar hij vergeefse pogingen deed een baan te vinden waarbij hij zich kon inzetten voor Griekenland. Al snel besloot hij zich echter permanent in Athene te vestigen. Hij publiceerde in de jaren daarna een aantal boeken, die helaas slechts in een kleine oplage zijn verschenen, nooit zijn herdrukt en dus stuk voor stuk lastig te krijgen zijn.

In 1967, ten tijde van het begin van het massatoerisme, schreef hij *Cities of the World: Athens*, waarin hij fulmineerde tegen deze *vertoeristisering* van Griekenland en de stroom Athenegangers in de zomermaanden.

Twaalf jaar later verscheen *Athens Alive*, een verzameling teksten over Athene vanaf de klassieke tijd tot in de twintigste eeuw. Ook in dit boek duidt Andrews op de eeuwenlange onderdrukking en exploitatie van Griekenland door buitenlandse mogendheden, die zich voortzet in de uitwassen van het hedendaags toerisme. Vandaar de ondertitel *The practical tourist's companion to the fall of man*.

Tot slot verscheen een jaar later, in 1980, *Greece in the Dark*, een bundel van 25 artikelen over verschillende aspecten van de militaire dictatuur van de jaren 1967-1974.

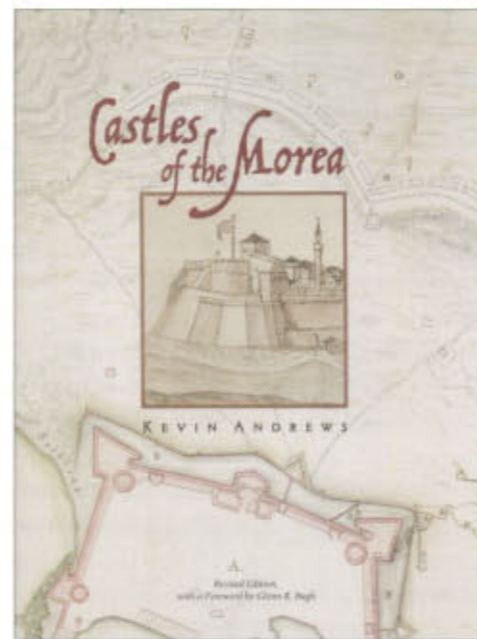
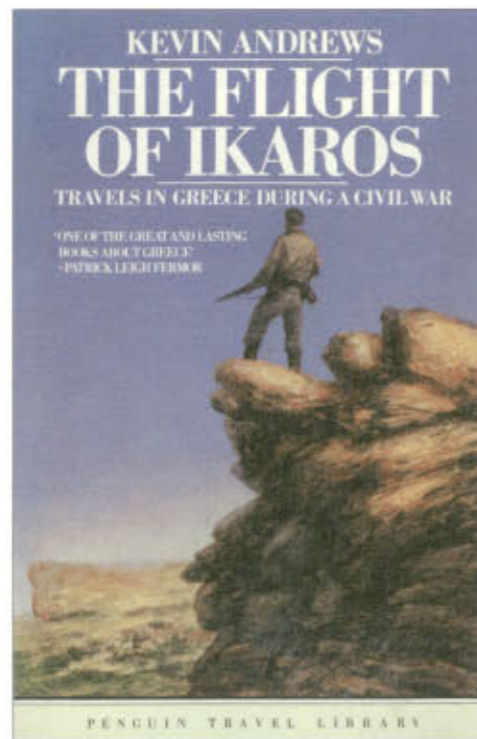
Na lezing van deze boeken blijkt dat Andrews niet behoort tot de vele Griekenlandgangers bij wie de liefde blind heeft gemaakt. De rode draad lijkt een kritische, bijna boze blik op datgene wat Griekenland overkomt, of zichzelf aandoet.

Toch neemt hij in 1974 een radicale beslissing: hij besluit het Griekse staatsburgerschap aan te vragen en afstand te doen van zijn Amerikaanse paspoort. Dit gebeurt uiteindelijk op 26 februari 1975.

Afscheid van Ikaros

Afgelopen voorjaar kocht ik in Athene het boek *Greek Unorthodox Bande à Part and A Farewell to Ikaros*. Het is geschreven door Elizabeth Boleman-Herring. Zij schreef in de jaren '80 columns voor de Engelstalige krant *The Athenian*. Die columns zijn nu gebundeld en vormen het eerste deel van het boek: *Greek Unorthodox Bande à Part*. Het tweede deel, *A Farewell to Ikaros*, was de belangrijkste reden voor mijn aankoop. Boleman Herring blijkt de geliefde van Kevin Andrews te zijn geweest in het laatste jaar van zijn leven en was bij hem op de dag van zijn dood op Kýthira. 15 jaar na de gebeurtenis schrijft ze voor het eerst over hem, over hun relatie en over die fatale dag.

De schrijfster ontmoet Andrews in 1988 op een feestje ter ere

van de publicatie van één van de boeken van Patrick Leigh Fermor. Hij is dan 64, zij 37. Andrews leidt op dat moment een teruggetrokken leven in zijn appartement in de Atheense wijk Mets, waar hij ook werkt als edelsmid. Eind augustus 1989 vertrekken de geliefden samen naar het eiland Kýthira. Op de eerste dag na aankomst onderneemt Andrews een zwemtocht naar het 5 kilometer verderop gelegen eilandje Avgó. Dit gebeurt om kwart voor 5, bij windkracht 7. Hij keert niet terug, en Boleman-Herring gaat 's avonds laat met een plaatselijke visser in een kaïk op zoek. Een dag later wordt zijn lichaam gevonden.

Het mysterie van de laatste vlucht van Ikaros

In het boek beschrijft ze dat ze begrip heeft voor de mensen die vraagtekens zetten bij dit ongeluk. Het was namelijk bekend dat Andrews aan epilepsie leed en zware inspanningen moest vermijden. In het 40 jaar eerder geschreven *The Flight of Ikaros* lezen we al: 'te vermijden zaken (sommige eenvoudiger dan andere), zoals alcohol, koffie, sterke thee, zorgen, ongelukigheid, onzekerheid, verlegenheid, slapeloosheid, onregelmatigheid in eten en andere gewoonten, autorijden, bergbeklimmen, niet uitkijken op straat, niet opletten bij scherpe randen en puntige voorwerpen, en een paar onschuldige dingen zoals tafelpunten, en in benevelde toestand op een afgrond balanceren, lange afstanden zwemmen in open zee...'. Aan het einde van zijn leven schijnt hij 5 of meer kleine aanvallen per dag te hebben gehad. Deze gegevens hebben vanaf 1989 de gemoederen – in een weliswaar kleine, Angelsaksische, filhelleense kring – beziggehouden. Was Andrews' zwemtocht een verkapte zelfmoord? Waarom heeft Boleman-Herring hem op die bewuste namiddag niet met alle macht tegengehouden?

Boleman-Herring geeft weliswaar deels antwoord op deze vragen, maar aan het waarheidsgehalte wordt door velen getwijfeld. Zo schreef de schrijver Marc Dubin een woedende brief aan de *Athens News* na het verschijnen van een recensie van *A Farewell To Ikaros*. In de brief beschuldigde Dubin haar van extreem egocentrisme en het verdraaien van de feiten. Hij roept de lezer tot slot op te wachten op de biografie die mogelijk helderheid verschaft.

Ergens in Griekenland liggen namelijk ook nog Andrews' ongepubliceerde dagboeken, die de periode bestrijken van 1947 tot aan zijn dood in 1989. Deze bevatten niet alleen meer dan 40 jaar Griekse geschiedenis, maar misschien ook een antwoord op alle vragen. Ook is er nog een ongepubliceerd manuscript, *Old Rising Sun*. Boleman-Herring beschrijft in *A Farewell to Ikaros* hoe één van de dochters van Andrews haar in 1989 thuis bezocht en haar dwong een groot deel van deze manuscripten af te geven. Een deel van deze schat schijnt bij de Atheense Yennádios Bibliotheek te zijn ondergebracht, een deel is waarschijnlijk nog in bezit van Andrews' dochter.

Wellicht werpt Roger Jinkinson in de toekomst meer licht op deze zaak. Afgelopen maand plaatste de schrijver namelijk opnieuw een berichtje op zijn website www.tales-from-a-greek-island.com onder de titel *The biography of Kevin Andrews – The man who loved Greece*. Jinkinsons onderzoek naar het leven van de Amerikaanse schrijver heeft 3 jaar geduurd, maar het manuscript ligt nu klaar. Het is alleen nog wachten op een uitgever.

Zie ook de weblog van Frederiek Lommen: www.andergriekenland.web-log.nl

Yolanda Verbeek

Δόμνα Σαμίου – Παραλογές Domna Samiou – Folk fables in song

Domna Samiou dént er niet aan om het rustiger aan te doen, ook al is ze afgelopen oktober 80 jaar geworden. Ze produceert bijna jaarlijks een nieuwe cd, en daar heb ik geen enkel probleem mee. Ook dit jaar is er een nieuw werk, twee volle schijven, elk met zeventien nummers. Het bijbehorend

Mode Plagal III

Maakt een fusie van jazz en ethnische muziek onderdeel uit van het spectrum van traditionele muziek, waaraan *Etalage* in dit nummer gewijd is? De een zal het beamen, de ander heftig ontkennen. Een heel andere vraag is natuurlijk of traditionele muziek in een modern jasje mooi is. Die vraag kan ik in het geval van *Mode Plagal* positief beantwoorden. Hun

boekwerkje is prachtig uitgegeven, met zowel Griekse als Engelse liedteksten, én in beide talen uitleg bij de liederen (deze dame begrijpt tenminste dat men ook in het buitenland geïnteresseerd is in Griekse muziek). De meeste nummers werden een paar decennia eerder 'in het veld' opgenomen, in de jaren zeventig; de technici van nu hebben uitstekend werk verricht, de liederen hebben werkelijk een mooie, transparante klank. Uiteraard hoor je af en toe iemand raken, maar liever dat dan een opname waar alle emotie uit gemonteerd is. Want aan gevoel geen gebrek in deze liederen, waar

menig meesterwerkje tussen zit. Behalve de oudere opnamen zijn er ook recente. Ze worden gezongen door Samiou zelf (ik schreef het al eerder: wat een mooie beheerste stem heeft ze toch nog steeds!) en Katerina Papadopoulou. Zoals gebruikelijk heeft Samiou weer de beste musici weten te verzamelen, onder wie Sokratis Sinópoulos, Andonis Aperyis, Andreas Pappás en Ilias Yfandis. Ook staan er op *Folk fables in song* liederen van eerder door haar uitgebrachte cd's, dit om de door haar opgenomen verzameling zoveel mogelijk te completeren. Domna schrijft in haar voorwoord dat ze voor deze 'fabellieder' al jaren-

muziek is prachtig en wordt gespeeld door topmusici als Thodoris Rellos (saxofon, zang), Kleon Andoniou (elektrische gitaar, zang), Takis Kanellos (drum), Antonis Maratos (elektrische bas), Manos Saridakis (Hammond) en Ángelos Polychronou (percussie). De drie eerst genoemden richtten in 1990 de groep op en in 1991 brachten zij hun eerste album *Mode Plagal I* uit. Dat werd in Griekenland, maar ook internationaal, een overweldigend succes vanwege het originele jazzgeluid. Hun handelsmerk was meteen geboren: ethnic jazz, een unieke combinatie van jazz en Griekse traditionele muziek, gemengd met techniek en geluid uit onder meer soul, funk, Balkan en Byzantijnse

muziek (de naam *Mode Plagal* verwijst naar de 'makam' of modus die in de Byzantijnse traditie bij klaagzangen hoort). Ze combineren ritmes en melodielijnen uit de Macedonische, Epirotische en Thracische muziek, alles in een zeer opwekkend en swingend ritme. Stil zitten bij hun muziek is bijna onmogelijk! In tegenstelling tot hun vorige albums, die voornamelijk instrumentaal waren, hebben ze voor *Mode Plagal III* enkele zangeressen aangetrokken: Savina Yannatou (die zich al langer bezig houdt met jazz), Yota Veï (die voornamelijk traditionele muziek zingt, maar er al eerder blijk van gaf fusie een warm hart toe te dragen), Eleni Tsaligopoulou en Theodosia Tsatsou. In 2002 ging de

groep een bijzonder lang een bijzonder de omdat je er frag mythen in terugvir eeuwenoude tragedi den. Want daar gaa deren over, de tragedi ger en nu. En van c nu een lied uit Cap of uit de Podos, ol Skiathos, Cyprus o maal verhalen ze ei heeft weer een prac voegd aan haar zo l oeuvre, dat een wa toon vormt aan het Griekse Lied.

Kallitechnikós Syllógos Mousikís Domna Sa

groep een samenw het traditionele ers rus uit Turkije. Het *Beyond the Bosphor* sities en liedtekster beide groepen (ma gebruik gemaakt v gedichten). Het alb echt wat ik ervan ve miste dat hele sprai *Plagal III* is in een i gestoken, het kwar het eerst uit. Maar i uiterlijke vernieuw om deze muziek w uw aandacht te brei

El Capitan 34015760